

Kirjat

Sosiaalipsykologi sukupuolentutkimuksen sokkeloissa

Klaus Weckroth:

Kaiken järjen mukaan.

Helsinki: Books on

Demand, 2020, 288 s.

ISBN 978-952-80-2270-1

Sosiaalipsykologi Klaus Weckroth on kirjoittanut teoksensa *Kaiken järjen mukaan* kuin pyörämyrsky: rohkeasti moninaisiin teemoihin tarttuen, lukemattomia lainauksia esittäen, tieteen ja taiteen rajat kyseenalaistaen, omaa kuoppaista urapolkuaan ja mielenterveysongelmiaan sivuten, uusia käsitteitä luoden ja välillä oikeinkirjoitussäännötkin romukoppaan heittäen. Ytimeltään teoksessa on kyse ihmistieteen tulevaisuudesta, oikeasta suhteesta tutkittaviin sekä sukupuolentutkimuksen kumouksellisesta potentiaalista.

Teoksen alkupuolella Weckroth käsittelee melko paljon omia

pettymyksiään akateemisessa maailmassa ja sukupuolentutkimuksen varhaisvaiheita, kun taas loppua kohti hän antaa vastauksia esittämiinsä kysymyksiin ihmistieteen etiikasta ja sukupuolentutkimuksen ideaalisista tavoitteista. Toisaalta pettymys koskee myös naistutkimuksen, tai nykyisin yleisemmin sukupuolentutkimuksen, läpikäymää paradigmanmuutosta. Hän katsoo oppialan menettäneen nimenvaihdoksen ja menetelmien valtavirtaistumisen myötä kumouksellista potentiaaliaan ja pohtii, eikö muutoksessa ole kyse ”pikemminkin naisten häivyttämisestä kuin heidän asiansa ajamisesta”.

Sukupuolentutkijoista monet tutkivat kuitenkin yhä myös selkeitä naisaiheita, kuten naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja naisten ruumiillisuutta jäsentäviä muita vallan muotoja. Tässä mielessä sukupuolentutkimuksen pyrkimys vähemmistöryhmien huomioimiseen ja intersektionaalisen feminismin läpimurto eivät ole vieneet

mahdollisuutta tutkia naiseksi identifioituvia ja ajaa juuri heidän asiaansa. Avoimeksi jää kysymys siitä, onko jokin sanan ”nainen” liittyvä ja tieteen oletettua miehisyttä murtava ulottuvuus kuitenkin hävinnyt, kuten Weckroth katsoo.

Kieltämättä Weckrothin radikaalifeministinen pyrkimys patriarkaalisten instituutioiden täydelliseen hävittämiseen on kitkaisessa suhteessa nykyfeminismin inklusiivisuuspyrkimyksiin. Toisaalta hän itse taistelee sukupuolineutraalin tai ehkäpä jopa naisisen ammattinimikkeistön puolesta ja ihmettelee, miksi naiset – jopa feministinaiset – niin mielellään kutsuvat yhä itseään ”luottamusmiehiksi”, ”esimiehiksi”, ”puhemiehiksi”, ”valtion päämiehiksi” tai ”kirkkoherroiksi” vierastaen ilmauksia ”esinainen”, ”puhenainen”, ”valtion päänainen” tai ”kirkkorouva”, jotka Weckrothin mukaan kuitenkin kertovat, mitä he ovat. Ongelmana on tietysti konnotaatioerojen lisäksi se, että tällaiset nimitykset oletta-

vat sukupuolen kaksijakoisuuden ja sulkevat ulkopuolelleen sukupuolivähemmistöt. Toisin sanoen kaikki feministinaiset eivät välttämättä jaa sitä todellisuuden hahmotusta, jonka Weckrothin ”kapinalliset” käsitteet tarjoavat. Toisaalta voidaan kysyä, mihin näitä käsitteitä edes tarvitaan, jos tavoitteena on patriarkaalisten instituutioiden täydellinen hävittäminen – ellei sitten juuri tuon patriarkalaisuuden osoittamiseen ja eräänlaiseen sisältöpäin pilkkaamiseen. Monet naiset haluavat kuitenkin olla osa näitä instituutioita.

Yleisesti ottaen Weckroth puolustaa osallistuvaa ihmistutkimusta, jossa tutkittavaa ei jätetä tutkimuksen jälkeenkään yksin, vaan hänen tilannettaan yritetään aidosti parantaa. Sen sijaan, että tutkimus keskittyy menneeseen ja maailmaan sellaisena, millaiseksi se on muodostunut, sen tulisi suunnata kohti tulevaisuutta ja kysyä, miten maailmaa tulisi muuttaa. Hän kysyy myös, mihin tieteellinen kasvatusta kasvattaa: itsenäiseen ajatteluun, sääntöjen noudattamiseen vai molempiin. Pitäisikö opiskelijoiden siis antaa luoda oma tutkimuksen ja ajattelun maailmansa sen sijaan, että heidät ohjataan noudattamaan tiettyjä menetelmiä ja että heitä arvioidaan sen mukaan, kuinka hyvin he nämä menetelmät hallitsevat?

Millä kriteerillä opiskelijoiden töitä arvioitaisiin ensimmäisessä tapauksessa ja miten tuo kriteeri eroaisi esimerkiksi taiteen arvioimisen kriteereistä? Onko edes mitenkään loogista yrittää räjäyttää tiedeinstituutio palasiksi ja samaan aikaan odottaa sen hyväksyntää?

Itse en ole keksinyt näihin kysymyksiin muuta vastausta kuin sen, että tiedeyliopistossa opetetaan tieteellisen tutkimuksen reunaehdot ja että arviointi tapahtuu sen perusteella, miten opiskelija pystyy yhdistämään kurinalaisen tutkimuksellisen otteen luovaan, omaperäiseen ajatteluun. Varmaankin tässä asiassa voi olla tieteenalakohtaisia eroja. Uskoakseni opiskelijan parasta haluava ohjaaja kuitenkin pyrkii vaalimaan opiskelijan innostusta ja halua pureutua juuri hänelle itselleen tärkeisiin aiheisiin samalla kun opettaa hänelle ne säännöt, joiden mukaan tieteellinen kirjoittaminen ja tutkimustyö toimivat. Ideaalisesti ohjaaja opettaa ohjattavalle myös sääntöjen tietynasteisen kontingenssin: tiede on sitä, mitä me sen harjoittajina kollektiivisesti siitä teemme. Kuten Weckrothin sukupuolentutkimusta kohtaan esittämä kritiikki osoittaa, yksikään sukupolvi ei omista tiedettä, vaan se voi uusien opiskelija- ja tutkijasukupolvien myötä hylätä lähtökohdat, jotka saivat aiemman sukupolven rakastumaan siihen.

Weckrothin omassa ajattelussa keskeisellä sijalla on kielen valtautottavuuksien analyysi. Hän ehdottaa, että uudenlainen tiede voisi olla ”ajatusten taidetta”, joka tuottaa uusia käsitteitä. Näiltä osin hänen ajattelunsa tuo mieleen Gilles Deleuzen näkemyksen, jonka mukaan filosofia on käsitteiden luomista ja käsitteet puolestaan välineitä maailman muuttamiseksi. Toisaalta Weckrothin tapa leikitellä kielellä ja tuottaa moninaisin väännöksin uudenlaisia ajatuksellisia tarkennuksia ja jäsennostapoja muistuttaa Martin Heideggerin yritystä kuvata maailmassaoloa uudenlaisella kielellä. Tällaisella menetelmällä on ongelmansa: lukijat on vakuutettava siitä, että uudenlaiseen kielenkäyttötapaan vihkiytyminen avaa heille uuden ja riittävän kiinnostavan tavan hahmottaa maailmaa. Nähtäväksi jää, ovatko ”kaksilo”, ”historiahysteria”, ”horrori” ja ”yksistisyys” sellaisia käsitteitä, joihin Weckrothin yleisö on valmis tarttumaan.

Tieteellisen kirjoittamisen lisäksi Weckroth pyrkii pölyttämään myös lukemisen tapoja: lukemisen normit tulevat lukijan reflektion kohteeksi, kun teos pakottaa etenemään epälineaarisesti. Weckroth on ripotellut ”päätekstin” sekaan – pariaksi Aiki Maakaran mukavan rento-otteisille piirroksille ja maalauksille – ”sivutekstejä”

eli sivun mittaisia otteita varhaisemmista pohdinnoistaan. Kuten Weckroth itsekin toteaa, nämä tekstit kannattaa lukea erikseen, muuten ne keskeyttävät päätekstin lukemisen hankalasti. Tätä seikkaa tuskastuttavampi tekninen valinta on kuitenkin se, ettei lainausten lähteitä mainita leipätekstissä usein lainkaan, jolloin lukija joutuu seilaamaan edestakaisin leipätekstin ja (ilmeisesti harkitun epätäydellisten) loppuviitteiden välillä saadakseen selville, kuka sanoi mitäkin. Näistä haasteista ja taiton kotikutoisuudesta huolimatta Weckrothin vauhdikasta tekstiä on enimmäkseen kevyt ja hauska lukea.

Kirjassa nousevat pintaan useampia kertoja pohdinnat siitä, onko tutkijan mahdollista tulla kuulluksi tiedeyhteisössä kerran syrjään jäätyään. Tämä on hyvä kysymys varsinkin näin uusliberalistisen yliopistolaitoksen aikana, kun mukana sinnitteleviltäkin vaaditaan tasaiseen tahtiin uusia suoritteita ja ansioita. Onko tutkijoilla edes aikaa lukea teoksia, jotka eivät liity suoraan heidän omaan tutkimusaiheeseensa? Tosiasia on, että moni turhautuu, väsyä todistelemaan rahoittajille ja työnantajille omaa hyvyttään, kokee burnoutin ja vaihtaa alaa. Eikö tutkimuksen kertomus jää kuitenkin muoviseksi tarinaksi ”huippuosaamisesta”, jos jatku-

vaa kilpailua korostavan ja epävarmuutta luovan järjestelmän ulos sylkäisemät ihmiset ovat hiljaa? Weckroth kirjoittaa: ”jos moneen kertaan kuollut ja kuopattu Klaus Weckroth voi kirjoittaa ihmistutkimuksesta, sen voi tehdä joku muukin horjunut tai sammunut ja mahdollisesti jopa aivan uudella tavalla.” Aivan niin, syttykää ja kirjoittakaa, sana on vapaa!

Erika Ruonakoski

Digiaktivismiin poliittiset ulottuvuudet

Jen Schradie: *The Revolution That Wasn't. How Digital Activism Favors Conservatives*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2019, 388 s. ISBN 9780674972339

Tammikuun 2021 alussa Yhdysvalloista kantautui hälyttäviä uutisia, kun presidentti Donald Trumpia kannattavat mellakoitsijat hyökkäsivät kongressirakennukseen kesken kongressin istunnon. Tapausta seurattiin ja spekulointiin ympäri maailmaa, myös Suomessa. Sitä seuraneiden päivien aikana kävi ilmi, että hyökkäystä oli suunniteltu presidentti Trumpia kannattavien äärioikeistolaisten suojilla internetin keskustelu-

alustoilla jo joulukuussa 2020. Myöhemmin tammikuussa yhä useampi teknologia-alan yritys sulki sekä Donald Trumpin että hänen kannattajiensa sosiaalisen median tilejä hillitäkseen väkivaltaan yllyttävää keskustelua. Kongressiin tehty hyökkäys osoittaa konkreettisesti sen, mistä tässä kirjassa on kyse. Digitaalinen aktivismi on vahvaa ja toimivaa, ja sitä hyödyntävät erityisesti oikeistolaiset konservatiivit.

Digitalisaation aikakaudella internetin ja sosiaalisen median käyttö ovat muodostuneet arkipäiväiseksi toiminnaksi yhä useammalle ihmiselle. Sosiaalisen kanssakäymisen siirtyessä virtuaaliseksi valtioiden rajat ylittäväksi viestinnäksi myös aktivismi on saanut digitaalisia muotoja. Digitaalisen aktivismin noususta on nähty 2010-luvulla useita todisteita. Poliittiset voitot, kuten Brexit ja Donald Trump, sekä erilaiset mielenosoitukset Me Too -kampanjasta Black Lives Matter -liikkeeseen ovat esimerkkejä digitaalisen aktivismin kantaavuudesta ja kannattavuudesta. *The Revolution That Wasn't. How Digital Activism Favors Conservatives* -teoksessa Jen Schradie johdattaa lukijan 2010-luvun digitaalisen aktivismin poliittiseen maailmaan Yhdysvalloissa. Teos käsittelee kattavasti poliittista digitaalista aktivismia keskittyen vasem-